

Список використаних джерел та літератури:

1. Указ Президента України від 05 березня 2015 року № 123/2015 «Про утворення військово-цивільних адміністрацій» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/123/2015>
2. Закон України від 03 лютого 2015 року №141/VIII «Про військово-цивільні адміністрації» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
3. РНБО пропонує створити військово-цивільні адміністрації на Донбасі [Електронний ресурс] // Канал новин «24». – 2015. – 26 січня. – Режим доступу : https://24tv.ua/rnbo_proponuye_stvoriti_viyskovotsivilni_administratsiyi_na_donbasi_n536060
4. Указ Президента України від 23 квітня 2015 року № 237/2015 «Про деякі питання військово-цивільних адміністрацій» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/237/2015#n14>
5. Звіт про хід і результати виконання програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2015 р. [Електронний ресурс] // Національна платформа малого та середнього бізнесу. – Режим доступу : <http://platforma-msb.org/zvit-pro-hid-i-rezultaty-vykonannya-programy-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2015-rotsi/>
6. Раїмов Р. Поняття та ознаки військово-цивільних адміністрацій / Р. Раїмов // Міжнародний науковий журнал. – 2016. – № 6. – С. 161–166.

Бордюг Іван Олександрович

студент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Права потерпілих в кримінальному судочинстві

Однією з ознак правової демократичної держави є реалізація і захист прав громадян. Правова наука на сучасному етапі розвивається доволі динамічно, а тому виникає проблема необізнаності пересічних громадян у власних правах і свободах. Адже усвідомлення громадянами свого правового статусу є важливою умовою утвердження конституційного ладу та принципу верховенства права в суспільстві. Кримінально процесуальне законодавство спрямоване на забезпечення захисту особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень. У разі посягань на права громадян виникає потреба у роз'ясненні широкому загалу сутності правового статусу потерпілого та висвітленні його прав та обов'язків.

Висвітленням проблеми прав потерпілих в кримінально процесуальному провадженні займалися такі науковці як М. Гошовський, О. Кучинська, М. Сенаторов, Л. Шаповалова та ін.

Положення ст. 55 КПК визначає за яких умов фізичну чи юридичну особу визначають потерпілим. В ч. 1 ст. 55 КПК вказано, що потерпілим визначається фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним провадженням завдано майнової шкоди [1]. Даним законодавством не передбачено визнання потерпілим юридичну особу при нанесенні їй моральної шкоди. Потерпілим не може бути також особа, якій завдано моральної шкоди як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

М. І. Гошовський і О. П. Кучинська підкреслюють, що шкода – це об’єктивна категорія, що являє собою ті зміни, які настали в майновому, фізичному, психічному, моральному стані особи внаслідок вчинення злочину. Вони вважають, що поняття майнової шкоди, завданої злочином потерпілому, охоплює: заподіяну злочином особі пряму, безпосередню шкоду в її майновому та грошовому виразі; неодержані внаслідок скоєння злочину доходи; оцінені у грошовому виразі витрати на лікування, протезування, відновлення здоров’я потерпілого, а в разі його смерті – на поховання й виплати з підтримання матеріального добробуту і виховання непрацездатних членів сім’ї потерпілого та його неповнолітніх дітей, а також кошти, витрачені закладом охорони здоров’я на стаціонарне лікування потерпілої особи [2].

Якщо відсутня фізична і матеріальна шкода, то як наслідок злочинних дій завжди є моральна шкода, яка виступає складовою частиною всякої шкоди, завданої особі кримінальним правопорушенням. На це наголошує і п. 2 ч. 3 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р., відповідно до якої особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду, вправі пред’явити цивільний позов про стягнення моральної шкоди в кримінальному процесі або в порядку цивільного судочинства.

Під моральною (немайновою) шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, внаслідок фізичного або психічного впливу, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Моральна шкода може проявлятися в приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях у зв’язку з ушкодженням здоров’я, погіршення або позбавлення можливості реалізації своїх звичок, погіршення відносин з оточенням, порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), та інші негативні наслідки морального характеру [3].

Про заподіяння фізичної шкоди йдеться в ситуаціях, коли в результаті вчинення кримінального правопорушення людині, як фізичній істоті, завдано побої, тілесні ушкодження, мордування, катування, спричинені фізичні страждання, біль. Мається на увазі фактичний стан здоров’я людини, яким би він не був на момент посягання. Відповідно до вимог ст. 242 КПК України слідчий або прокурор зобов’язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень або причини смерті.

Майнова шкода здебільшого пов’язана з втратою, привласненням, знищенням або пошкодженням майна, тобто у зв’язку з посяганням на відносини власності у формі певних матеріальних об’єктів. На практиці питання стосовно визначення розміру заподіяної шкоди вирішується виходячи з вартості майна, яка була для нього встановлена на момент вчинення кримінального правопорушення. Розмір же майнової шкоди який підлягає відшкодуванню повинен обчислюватись, виходячи з цін на аналогічне майно, на момент розгляду справи в суді.

Права і обов’язки в потерпілої особи виникають з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 55). Також потерпілим може бути визнано особу, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдано шкоду і яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого [4].

Потерпілого (його представника) можна розглядати як суб’єкта доказування, що має протилежний підозрюваному процесуальний інтерес у кримінальному

провадженні. Також правами, якими він наділений, забезпечують обвинувальний характер його діяльності. Проте на практиці зустрічаються випадки, коли потерпілий сприяє з'ясуванню обставин, що свідчать на користь підозрюваного.

Особа, що постраждала від кримінального правопорушення може й не набути статусу потерпілого, якщо вона цього не забажає. В такому випадку її можна залучити до провадження лише як свідка.

КПК України вимагає виявлення особи для набуття статусу потерпілого, оскільки права та обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого. Тому у разі відсутності такого волевиявлення слідчий, прокурор чи суд має право визнавати особу потерпілою лише за її письмовою згодою.

КПК містить гарантії щодо запобігання безпідставного набуття особами статусу потерпілих. Слідчий чи прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим особу, за умови наявності очевидних і достатніх підстав уважати, що заява про кримінальне провадження або заява про залучення особи до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано моральної, фізичної чи майнової шкоди.

Ч. 2 ст. 55 КПК гарантує те, що потерпілому вручається пам'ятка про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення. Слідчий зобов'язаний проінформувати потерпілого про його права, а саме:

- Знати обставини вчинення кримінального злочину. Реалізація потерпілим права знати сутність підозри чи звинувачення, дозволяє йому зіставити письмове повідомлення про підозру чи обвинувальний акт зі змістом своєї заяви про вчинення кримінального злочину. З'ясувати, чи всі істотні обставини вчинення кримінального злочину в них враховані і заявити клопотання про зміну або доповнення обвинувачення.

- Бути поінформованим про обрання, зміну або скасування щодо підозрюваного або обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження. Право потерпілого бути повідомленим про обрання, зміну або скасування щодо підозрюваного або обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження дозволяє йому, зокрема, при необхідності, своєчасно самостійно вжити заходів, щоб убезпечити себе, членів своєї сім'ї, майна або житла від неправомірних дій підозрюваного, обвинуваченого, який звільнений з-під варти або з-під домашнього арешту, або заявити прокурору, суду клопотання про вжиття заходів забезпечення безпеки.

- Бути поінформованим про закінчення досудового розслідування. Право бути поінформованим про закінчення досудового розслідування дозволяє потерпілому знати про форму закінчення досудового розслідування і мати можливість подавати скаргу на відповідне процесуальне рішення прокурора або реалізувати інші права, які він має у зв'язку з закінченням досудового розслідування.

- Витребувати/подавати якісь докази. Потерпілий може подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази, зібрані ним самим або ж заявити клопотання про витребування доказів особою або органом, який здійснює провадження. Згідно з ч. ст. 93 КПК потерпілий здійснює збір доказів шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення

слідчих дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних та допустимих доказів [5].

– Подавати заяву про відвід суб'єкта кримінального процесу. У коло осіб, яким може бути заявлено відвід постраждалим, КПК відніс суддю, слідчого суддю, присяжного, прокурора, слідчого, захисника підозрюваного або обвинуваченого, представника потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача, фахівця, експерта, перекладача, секретаря судового засідання.

– Клопотати про проведення додаткових слідчих (розшукових) дій. Потерпілий має право заявляти клопотання про проведення додаткових слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій з метою перевірки наявних та отримання нових доказів для з'ясування обставин вчинення відносно нього кримінальної злочину, про ознайомлення його з матеріалами досудового розслідування як до його закінчення, так і після його закінчення, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла.

– Ознайомитися з матеріалами досудового розслідування. Про відкриття сторонами матеріалів прокурор або слідчий за його дорученням повідомляє потерпілого, після чого останній має право ознайомитися з ними. Потерпілому надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких йому надано доступ. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити термін для ознайомлення з матеріалами, після закінчення якого вважається, що сторона або потерпілий реалізували своє право на доступ до матеріалів.

– Отримати копію вироку чи постанови суду. Потерпілий як учасник судового провадження має право отримати в суді копію вироку чи постанови суду. Якщо він відсутній під час судового засідання, то не пізніше наступного дня після прийняття судового рішення його копія направляється потерпілому.

– Оскаржити (в апеляційному, касаційному порядку) судовий вирок. Також він може подавати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, звернення про перегляд судового рішення Верховним Судом України. Потерпілий має право знати про подані іншими учасниками провадження скарги і заяви, і подавати на них заперечення.

– Якщо потерпілому або його близьким погрожують, то за наявності реальної загрози життю і здоров'ю, житлу чи майну, вони мають право на забезпечення безпеки. Порядок прийняття заходів для забезпечення безпеки потерпілому, членам його сім'ї, близьким родичам, майна, житла визначено Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 р. При цьому забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві – це завдання правоохоронних органів.

Невжиття заходів безпеки щодо потерпілого, членів його сім'ї та близьких родичів, якщо це спричинило тяжкі наслідки, тягне за собою кримінальну відповідальність.

Отже, можна зробити висновок, що особу щодо якої вчинено кримінальне правопорушення може бути визнано потерпілим лише за заявою або письмовою згодою, а за її відсутності цю особу можна залучити до справи як свідка. Права і обов'язки в потерпілої особи виникають з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення. Також КПК містить гарантії щодо запобігання

безпідставного набуття особами статусу потерпілих. Це має місце за умови наявності очевидних і достатніх підстав вважати, що заява про кримінальне правопорушення або заява про залучення особи до провадження як потерпілого, якій не завдано моральної, фізичної чи майнової шкоди.

Важливою процесуальною гарантією забезпечення прав потерпілого у кримінальному процесі є документування слідчим, прокурором будь-яких процесуальних рішень чи слідчих дій.

Список використаних джерел та літератури.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9–10.–№ 11–12, № 13. – Ст. 88.
2. Гошовський М. І. Потерпілий у кримінальному процесі України / М. І. Гошовський, О. П. Кучинська. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 192 с.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013, № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88.

Кравчук Анастасія Сергіївна

студент

Житомирський національний агроекологічний університет

Прояви корупції в Україні

Корупція в Україні – це наслідок загальних політичних, соціальних і економічних проблем нашої країни, це негативне явище цілком притаманне державі, яка перебуває на етапі реформування.

На законодавчому рівні поняття корупції визначається в Законі України «Про запобігання корупції», під якою необхідно розуміти – використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди [1, с. 50].

Для протидії корупції держава прийняла ряд важливих законодавчих актів, серед яких Закони України «Про запобігання корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», «Про Національне антикорупційне бюро України» та інші, хоча всі ці закони поки що не призвели до відчутних позитивних результатів у суспільстві.

Суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, такі як: Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр – міністр України, віце - прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, народні